

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretinlu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale
pentru fiesce care publicatiune
separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Comintia Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Articole nefrancate nu se voru
decatu numai de corespun-
denti regulari ai „Federatiunii“
Articole tramisî si nepublicati se
voru arde.

Libertatea presei in Ungari'a constitu- tionala.

In 30 optovre, a. c. la 10 ore 30 min. dupa amedia-di
tramisî sub Nr. of. tel. 6586. depesi'a urmatoria, adre-
sata „Gazetei Transilvaniei.“

„Scirea trista despre terirea autoriloru Pronun-
ciamentului la temnitia si darea in judecata a totu-
ru subscriptoriloru lui, misca aduncu pre Roma-
ni d'in Romania libera; ei li urédia inima, barbatfa
peru aperea cauz ei nationale; suferintiele celoru
recutati voru luâ capetu, ele voru fi incoronate
in triumfulu cauzei celei drepte. Sê traiesca auton-
omia si independintia constitutionala a Transilvaniei!
Dreptu sempiterna celoru ce suferu pentru aceste-a!

A. P. Ilarianu, — Vasiliu Maniu, — adv. Patriciu, —
Mihali, — I. Fauru, — Olteanu, — Varonu, — Caianu,
Petricu, — Stoianu, — Tacitu, — Precupu, — Crisianu,
Bageru, — Mironu, — Testeu, — Oresianu, — Bratescu,
Manfiu, — Muntenescu, — Silvanu, — Andreasiu, — Ma-
teiu, — Tudoru, — Moceanu, — Crainicu, — Popdanu, —
Bagoie, — Chotianu, — Blasianu, — Cetatianu, — Roma-
nescu, — Stinghea, — Carbaneanu, — Asente, — Ratiu, —
Cocovanu, — Martianu, — Strembu, — Comsi'a, — Droci
Ambi), — Corvini (ambi), — Frumosu, — Vanci'a, — Io-
nescu, — Orghidanu, — Bogdanu, — Dorci'a. — Afara de
cesti-a au mai urmatu 136 de subscrieri.

Pre câtu avemu onorea d'a cunosece pre cei sub-
scrieri, sunt toti romani transilvaneni, si credemu câ
cei 136 inca sunt totu ardeleni, prin urmare cei in-
teresati mai de aproape pentru autonomi'a si nede-
pendintia constitutionala a Transilvaniei nu se pote
dara dice câ confratii nostri romani d'in Romania
libera agitedia si atftia spiretele romaniloru d'in
Austria si in parte a celoru d'in Transilvania; cu
tote aceste si cu tote câ depesi'a nu contineâ nemica
ce ar' isbl' in legile statului de noubotezatu „austro-
magiaru“ domni'i situatiunei aflara pretestulu plausi-
bile câ depesi'a lovesce intru integritatea statului un-
gurescu, si o confiscara la Brasieiu.

Acestu pretestu de „intregetate a statului un-
gurescu“ séu a Coronei lui Stefanu, pre care magia-
ri (a fâra de protestanti) lu poreclescu de santu, ni-
se arunca si noe nu numai candu aperâmu auton-
omi'a Transilvaniei ci chiaru si atunci candu pretin-
demu recunoscerea drepturiloru nostre nationale, —
pretestatulu argumentu inse este tocitu, nu-lu mai
credu neci coplii, ba insi-si magiarii cei cu minte
ridu de câte ori se intempla a se provoca la elu, câ-
ci lumea scie bine câ nimene nu pretinde rumperea
Transilvaniei de câtra monarhia austro-magiara ci
pretinde ca sê aiba *autonomi'a si independintia sa con-
stitutionale* precum au avutu-o totudeaun'a, éra daca
se vede necesitatea unei *uniuni mai strinse* decâtu fu-
sesse cea pure personale innainte de 1848, atunci acea
uniune sê se faca intru interesulu ambeloru tieri
cu invoierea toturoru locuitoriloru Transilvaniei, dar
mai vertosu a Romaniloru ca cei mai vechi si cei
mai numerosi locuitori ai acelei tieri, éra nu unilate-
ralminte ca la 1848 si precum se intentiunea acum,
câ-cî atunci numele celu sublime de „Uniune“ care-
le nu insemna alta ce-va decâtu „Federatiune“ se
degradadia, se batjocuresce si se preface in sila, fortia
bruta, sclavagiu.

Procesele de presa, cari s'au intentatu diurnalu-
lu nostru, inca n'au altu temeiu, decâtu acelu prete-
stu futile câ aru fi agitatu in contra intregetatii sta-
tului, dar acésta asertiune este falsa, este o apucatura
silnica, este palmuirea adeverului, este sil'a si forti'a
bruta, carea o intrebutiedia tirani'a in contra ce-
loru mai debili la potere fisica, dar mai tari la dre-
ptu si dereptate. — Omenii guvernului trebuie sê
sentiesca nepotintia loru morale fatia cu cestiunea
Uniunii si fatia cu procesele intentate cu nedreptulu
in contra „Federatiunii“ si in contra Subscriitori-
loru Pronunciamentului, câ-cî nu gasescu altu argu-
mentu decâtu pretestulu intregetatii statului, ceea ce
nimene nu o ataca, dar trebuie sê sentiesca ei tota
slabitiunea loru acum candu, siliti a esî in fati'a lu-
mei cu peteculu de articlu de lege in privintia des-
legării si regulării finale a cestiunii de „Uniune“, re-
cunoscu ei insi-si in fapta câ Uniunea nu e inca des-
legata, nu e fapta implinita neci macaru d'in pun-
tulu loru de legalitate, atâtu mai putienu d'in alu

nostru, si câ prin urmare ca cestiune deschisa este
obnosia la desbateri, discussiuni, etc.

Cestiunea „Uniunii“, si preste totu natiunea
romana este inse calulu celu de bataia alu politice
Dlui Beust, numai ca sê duca pre magiarii acolo
unde voiesce, ceea ce pana acum i-au sucesu de mi-
nune, noi scinu inse câ Dl Beust urmedia alta poli-
tica la Bucuresci, chiaru si famosulu articulu „Ro-
mani'a si Ungari'a“ publicatu mai de una-di in foia
guvernamentale „Pesti Napló“ s'au stracoratu d'in
cabinetulu Dlui Beust, éra alarmulu ce l'a facutu
Dsa in siedintia comisiunii senatului imp., in care
se desbata cestiunea proiectului de lege a supr'a ar-
matei si unde disese necalitele cuvinte a supr'a Ro-
maniei libere, asemenandu-o cu unu mare arsenalu,
au fostu numai unu alarmu falsu dar bine scootitu,
inse indata ce si-au ajunsu scopulu, grabi a demintî
prin D. Eder (consululu séu generalu in Bucuresci),
sustienendu câ nu ar' fi vorbitu de arsenalu si câ
n'ar' fi numitu Romania, d'in contra asecurâ cabin-
tulu Romaniei de sentimintele-si amicabile si de
buna vecinetate.

Barbatii de statu ai Ungariei au invetiatu di-
plomatia buna rea cum o sciu de la maestrîi
sêi d'in Viena, dar se pare câ n'au agerimeu
de a petrunde mai adancu in secretele dlui Beust,
séu mai bine intru ale celoru-a, alu caroru instru-
mentu abile este D. Beust. Barbatii de statu ai Un-
gari aru trebû sê meditedie seriosu asup'a celoru in-
template in cursu de 20 de ani, sê reflectedie macaru
unadata la acea impregiuranc, câ celu ce au realizatu
si representedia sistemulu inaugurat, sistemulu dua-
lismului, carele numai prin sila se sustiene, *l'au creatu
unu strainu*, si câ acestu strainu mane poimane dela-
turu si-va luâ catrafusele pre ici incolu precum a
venitu, ducandu cu sine sistemulu legatu de person'a
sa, éra cei ce voru urmâ si-voru spelâ manile si voru
dice câ sunt curati de peccatulu dlui Beust. Inca un'a
data, barbatii de statu ai Magiariloru deschida-si
ochii de tempuriu pentru ca sê nu ajute a se compro-
mite viitoriulu natiunii magiare.

Câtu pentru noi, vomu sustienè parerile nostre
atâtu in cestiunea „Uniunii“ câtu si a „natiionali-
tâti“ si le vomu aperâ prin tote mediulocele legali
cari ni-le dâ constitutiunea, pentru câ credemu a
servi cauz'a comuna a patriei comune si a duoru ele-
minte a le caroru interese in orientulu Europei sunt
atâtu de strinsu unite, încâtu numai cei orbiti de pa-
time potu ca sê lucre séu d'intr'o parte séu d'in alt'a
spre slabirea celei-l-alte.

Pentru convingerea nostra suntemu gat'a a si
suferi; urmârile si viitoriulu nu prea indepartatu spe-
râmu câ ni voru da dreptu. Cu asta cale avemu a
inuoscintia pre cetitorii nostri, câ guvernulu magiaru
in locu de a luâ alta cale fatia cu noi Romanii, urme-
dia cu persecutârile in contra celoru ce au subscrisu
„Pronunciamentulu.“ Cercetarea speciale s'au si ince-
putu la Blasiu inca in lun'a optovre, — éra in con-
tra nostra, in urmarea proceselor ce ni s'au inten-
tatu, in 7. Dec. a. c. cal. nou, se va tienè pertratara
la curtea juratiloru d'in Pest'a. In Nr. viitoriu vomu
publicâ intregu cuprinsulu actului acuatoriu, carele
e basatu éra si éra pre intregetatea statului neatacatu
de nimene. Precum suntemu informati, totu acea acu-
satiune se face si Pronunciamentistiloru. Dreptatea
n'au peritu inca!

Independintia constitutionala a Transil- vaniei *).

II.

Éta cum erau eschisi romanii de la tote prin
legea tierci. De abie s'ar' potè crede un'a ca acésta,
atâtu este lucrulu de cutezatoriu pentru o minoritate
de venetici atâtu de neinsemnata la numeru, si atâtu
de rusinatoriu pentru mosteni'i tierci, pentru romani,
cari se gasescu intr'o majoritate absoluta atâtu de
impunetoria. Nu aici e loculu, ca sê aretâmu chipulu
decadintiei romaniloru d'in Transilvania; sê consta-
tâmu numai doue fapte: antâiu câ legile ce amu ci-
tatu mai susu erau legi in vigore pana la a. 1848 in
tota barbar'a loru infamia; si alu doilea, câ la 1848
ungurii odata cu capulu n'au vrutu sê le abroge,

*) A se vedè nr. 162 si 163.

dîcendu câ ei nu potu sê supere prin o abrogare
apriata memori'a strabuniloru loru.

Ce e dreptu, romanii nici odata n'au incetatu de
a-si reclamá drepturile loru cele pierdute. Rescoalele
loru contra asupritoriloru sunt nenumerate pana ce
veni Transilvania sub casa absburgica. Sub domni-
rea acestei case, romanii, veseli câ imperatulu Ro-
maniloru are sê-i scape de legile barbariloru, in-
cepura de nou a-si reclamá drepturile nationale. —
Inse legile si legalitatea era in contra loru. — Li se
spuse, câ numai asiè voru potè castigâ drepturi daca
se voru unî cu vre un'a d'in religiuile cele recuno-
scute prin legea tierci. Romanii se amagira. O parte
se unira cu beserica Romei, inse numai in cele 4
puncte cunoscute. — Ce e dreptu popii romani
scapara de a mai iernâ canii de venatu ai bo-
ieriloru unguresci, precum si de alte asemene
infamie fâra nume ce suferiau mai nainte, mai
alesu sub principii unguresci pana si sub Apafi;
scapara in parte de neincliputele persecutiuni reli-
gios; capetara voia de a amblâ la scola: inse dre-
pturi nationale nu castigara neci prin acésta unire
besericesca. Romanii continuara a pretinde. Cu deo-
sebite, episcopulu Ioanu Inocentiu Miculu, celu de
eterna memoria, staruâ la carte fâra incetare pentru
recunoscerea natiunitâti romane. Serie istoriculu
Felmer, câ pre la a. 1732—734 se cutremurasera
de groza animle unguriloru si a le sasiloru, nu
cum-va acestu episcopu romanu sê se admita intre
consiliarii guvernului (hoc vero et sequenti anno
Statuum et Ordinum animos mire vexavit metus ne
Episcopus Valachorum ad consiliarium gubernia-
lem admitteretur.) Nici nu se admise. Episcopulu
inse nu incetâ de a se luptâ pentru drepturile Roma-
niloru, pana ce lu-igonira d'in tiera, si mori in do-
rele esiliului. Staruintiele lui de abie avura vre-unu
efectu, pentru câ in comitiele de la 1734. se decretâ
„câ de s'ar' recunoscere drepturile Romaniloru, s'ar'
restornâ constitutiunea tierci care este intemeiata pre uni-
rea celoru trei natiuni si patru relegiuni. La a. 1791.
adresara Romanii energi'a loru cerere la imperatulu
Leopoldu II, dara fâra neci unu succesu; de aseme-
nea si la a. 1836; pentru câ conjurati, ungurii si sa-
sii, se temea, câ d'in momentulu ce s'ar' recunoscere
drepturile Romaniloru, acesti-a ca unii ce facu doue
treimi d'in totalulu numeru alu locuitoriloru tierci,
prin numerulu loru ar' predomu in Transilvania, si
ar' face ca acésta tiera precum dupa istoria si dupa
poporulu ce o locuiesce, este o tiera romana, de ase-
mene sê fia si dupa dreptulu publicu.

Ast'a frica de Romani, i faceâ pre unguri a
crede, câ ei ar' fi pierduti in Transilvania daca nu
s'ar' luptâ pre vietia séu morte pentru planulu ma-
giarismului, pentru unirea Transilvaniei cu tier'a un-
guresca.

Intr'adeveru, anulu 1848, anulu libertatii po-
poreloru lu salutara ungurii cu 'strigâri infricosia-
te: „Unire séu morte.“ cu stindarde pe cari stau
scrise acele-si cuvinte fatale.

Unire séu morte! acésta insemnâ **unire séu
furci!** si intru adeveru, câ preste putienu, partia
unguresca ce aveâ frenele guvernului in mani, tota
tier'a Ardealului de la unu capetu pana la altulu, o
impenâ cu furci.

In asemene momente supreme, candu cu o sin-
gura lovitura era amenintata si esistintia tierci Ar-
dealului si esistintia natiunitâti romane, Romanii,
nimic'a inspaimantandu-se de furcile unguriloru si
chiar' baionetele nemtiloru, se adunara d'in tote pâ-
tile tierci la Blasiu, si celebrara in campulu libertatii
congresulu celu memorabilu d'in 15 maiu. In acestu
congresu, Romanii inainte de tote seversira actulu
celu mare alu proclamarei natiunitâti romane. Éra
la pretensiunea ce faceâ partid'a ungurescu d'in Clu-
siu, de a unî Ardealulu cu tier'a unguresca si de a
se face unguri romanii si toti locuitorii tierci, Roma-
nii ca buni patrioti, ca buni Ardeleni, ca barbati iu-
bitori de libertatea si independintia tierci loru, re-
spunsera, cumcâ Ardealulu e Statu neaternatu, si
cumcâ Romanii nu sunt si nu voru a fi Unguri. —
Romanii dechiarara, câ nu voru sê mai recunosc
neci o lege facuta de unguri si de sasi, in câtu tem-
pu nu voru fi reprezentati Romanii in diet'a tierci
dupa proportiunea numerului loru. Cu deosebite, in
puntulu alu 16-alu Decretelor congresului natiu-

nalul d'in Blasiu, *Romanii protestara* cu tota solenitate in *contr'a unirei* Ardealului cu tier'a unguresca, ce ar' face diet'a de la Clusiu, care in câtu tempu nu se gasescu in ace'a si Romani, de abie representinta o forte slaba minoritate a tieriei. Romanii se legara la tote aceste-a prin juramentu formalu, care se depuse nu numai pre Campulu Libertatei de 40 de mli de Romanii, ci in tote besericele tieriei Ardealului de câtra tota suflarea de romanu, ba pana si de câtra satenii unguri, cari toti tieneau cu Romanii, pre cum in satele Bogat'a, Budiuu s. a.

Aceste concluse a le adunarei Romane, implura de grigi pre unguri. Deci cancelari'a de curte a Transilvaniei (cancelariu era baronulu Lojica, romanu renegatu, si gubernatoru contele Telechi, totu romanu renegatu), propuse principelui ca sê se convoce diet'a si sê i se faca o propusetiune regesca, ca ne intarziat sê se suatuesca si sê preveda despre egalitatea drepturiloru poporului romanu cu ceialalti cetateni ai Transilvaniei, inse in *sîrulu propusetiuniloru regesci acêsta egalitate sê nu se spuna respicatu ci implectitu*. Èta vorbele proprie a le cancelariei câtra Imperatul Nr. 2611, 29: aprile 1848: „humillimum proinde dicasterium hoc aulicum praeivium in finem status et ordines diaetaliter congregandos, in nexu benignarum propositionum regiarum medio separati benigni rescripti regii, in antecessum, et quantocyus fieri poterit regio etiam gubernio communicandi, provocandos demisse proponere sustinet, ut (in serie propositionum regiarum implicite quidem, non tamen directa eatenus mentione occurrente), de aequalitate jurium populi valachici cum reliquis Transilvaniae civibus, signanter vero religionis n. unitae asseclis ad legalem aliarum quator lege receptarum confessionum statum et participationem cunctorum his concessorum jurium collacandis ac facultandis, consilia inire, salutaremque provisionem statuminare non morentur.“ (Vedi intregu docum. acêst'a in Ist. Rom. d'in DAC. Sup. de A. P. I. vol. II, p. 274, seq.)

Cu tote aceste-a, ungurii si secuii, in *contr'a* protestului romaniloru, si terorisanu pre misiiei de sasi, si chiaru pre partit'a unguresca cea contraria unirei, nebagandu in sama neci propusetiunea principelui despre egalitatea drepturiloru natiunei romane, prochiama unirea intr'unu chipu tumultuosu, strigandu: **Unire sêu morte**.

Èta aceea ce numescu ungurii legea unirei Ardealului cu tier'a unguresca: legea la care provoca si asta-di Ungari'a, Deak si diet'a Ungariei.

Dupa acêsta asiè numita lege a unirei, Adealulu ar' incetâ d'a mai fi o tiera, unu statuu, o individualitate; ar' incetâ de a mai avè principii sêu Domni ci Crai si inca Crai unguresci; ar' incetâ d'a mai avè guvernulu si diet'a sa propria, pentru câ desfiintandu-se ca tiera si disolvindu-se in câte va districte intrupate cu tier'a unguresca, aceste-a si ar' tramite deputatii la Pest'a, si si ar' primi deregatorii sêu intarirea loru de la ministeriulu si Craiulu d'in Pest'a. Poporele Transilvaniei; si cu deosebire Romanii ar' incetâ de a mai fi romani, pentru câ legea precum cunosce o singura tiera unguresca, de asemenea cunosce o singura natiune unguresca.

Inse Romanii de la 1848, voira a fi Ardeleni si

Romani. Protestulu in *contr'a* unirei si-lu pusera in lucrare. Ei apucara armele in *contr'a* vendiatoriloru tieriei. Protestulu si-lu sigilara cu sange. — Ungurii cadiura. Transilvania nu se incorporâ, independintia ei remase neviolata.

Urmâ guvernulu lui Bach. Acestu guvernulu alu lui Bach a inspaimantatu lumea prin nerecunoscintia sa câtra tieriele si natiunile ce remasera credintiose imperatului la a. 1848. Ce dreptu Transilvania fu pastrata in marginile ei istorice de mai inainte, dara Romanii cari luptandu-se la 1848 pentru libertatea Ardealului se luptau totodata si pentru scaparea tronului, fura tratati mai rêu si decâtu ungurii.

Câte declama ungurii asupr'a acestui guvernulu cutezatoriu, ilegalu, absolutu, germanisatoriu, tote suntu adeverate. Numai câtu ungurii nu au dreptu sê-lu injure. Bach n'a facutu alt'a decâtu a tradusu pre Cosiut in nemtiesce. Cosiut cercâ sê faca o Ungaria mare pre ruinele slaviloru si a le Romaniloru. Ei bine! Bach aveâ de gandu sê creeze o Austria mare pre ruinele autonomiei totoruru tiereloru supuse coronei imperatesci. Daca acestu Bach visâ *österreichische Staatseinheit*, adeca *unitatea* unui statuu austriacu: apoi Cosiutu si ai lui aveau si au inca fatal'a nenorocire de a incercâ nunumai Statusegység — *unitatea* unui statuu ungurescu, dara pana si nemzetegység — adeca *unitatea* unei natiuni de fantasia, de 15 milioane suflete, d'in care inse in fapta nici 5 adeca neci *cinci* milioane nu suntu unguri. Èta tota deosebirea intre Cosiutu si Bach. Cosiutu inca se precepeâ la dictatura, era in radicare de furci si intemeierea de tribunale de sange s. a. Cosiutu a intrecutu pre toti tiranii d'in Asia.

Sê ne intorcemu la legea unirei d'in 1848, si se conchidemu câ

Acea lege este nula:

1) *Pentru câ s'a facutu fâra de scirea si invoirea Romaniloru.*

2) *Pentru câ Romanii au protestatu in contr'a ei inainte de a se face.*

3) *Pentru câ chiar' si la Clusiu s'a facutu prin terorismu.*

4) *Pentru câ s'a facutu intervertindu sîrulu propusetiuniloru regie, d'in care ace'a pentru Romani s'a pusu cu totul la o parte.*

5) *Pentru câ era o nesuferita batjocura ca, chiar' in momentul ce se proclamâ emanciparea Romaniloru, ace'a dieta, prin unire, sê le rapesca si tier'a si natiunitatea si numele si totu ce are unu poporu mai scumpu pre pamentu.*

6) *Pentru câ in momentul candu era sê se puna in lucrare, Romanii au apucatu armele si si-au versatu sangele celu mai scumpu in contr'a ei.*

7) *Pentru câ neci odata in Ardealu nu s'a publicatu nici a potulu sê se publice.*

8) *Pentru câ neci odata nu s'a pusu in lucrare.*

9) *Pentru câ Ardealulu precum a fostu independinte de tier'a unguresca pana la revolutiunea de la 1848; de asemenea a remasu deplinu independinte, si sub domnia absoluta ce a urmatu dupa revolutine.*

10) *Pentru câ ins'a-si diplom'a d'in 20 opt. 1860*

si cea d'in 26 febr. 1861 lu-lasa indeplin'a sa independintia de mai innainte.

11) *Pentru câ, in fine, ar' fi monstruosu, si ar' fi o barbara derisiune a celui mai inaltu principiu de justitia politica ce domnesce asta-di la tote poporele civilisate, ca minoritatea sê impuna legi majoritatii! Sofismele totoruru legistiloru d'in tier'a unguresca, se acelesi redactate de insu-si Deak, nu potu sê fâ mai tari decâtu faptele si adeverulu. Si este unu adeveru, câ intregulu poporu alu Transilvaniei si-a pusu viet'a in pericolu, si-a versatu sangele in contr'a unei fractiuni de aristocrati, ce aveau de gandu sê venda strainiloru tier'a Ardealului.*

Au dora pretindu ungurii, ca Romanii sê comita infamia sacrilega d'a dantiu, d'impreuna cu ei pre mormintele parintiloru, fratiloru, sororiloru si a le copiloru ce s'au sacrificatu la 1849 si 1848, pentru independintia tieriei si a natiunei romane, pre mormintele a 40,000 martiri romani!

D'in cele rele nimic'a n'ati uitatu, d'in cele patite nemic'a n'ati invetiatu: in locu de a ve impacâ, o unguriloru! cu Romanii, voi nu incetati de a-i provoca, nu la o fratia egale, ci la o servitute rusinosa, la a cârei pomenire se infiora totu sufletulu de adeveratu Ardeleanu, de adaveratu Romanu. O natiune aristocratica, este ca si o dinastia absoluta: incorigibila, obstinata, ca Bourbonii, ca Ungurii. O astu-feliu de natiune nenorocita este cea mai binevenita unelta in manele reactiunei si a le despotismului.

Socotu, câ am aretatu pana la evidintia deplin'a neaternare a Ardealului de tier'a unguresca. — *Diplom'a Leopoldina, Sanctiunea pragmatica, Decretele comitiloru, Juramintele* de atâte ore reinnoite a le principelui si a le tieriei, *nullitatea* si monstruositatea asiè numitei legi de unire de la Clusiu: èta *documentele neclatite a le independintiei Ardealului de tier'a unguresca*.

Deci, precum ungurii gasiau, câ e cea d'antâia si ce'a mai santa detorintia a loru de a protestâ in *contr'a* chiamarei ce li se faceâ prin constitutiunea austriaca d'in 26 fauru de a merge la Vien'a, cu tote câ acêst'a constitutiune inca totu mai recunoscâ o umbra de autonomia a tiereloru: de asemenea ba inca cu multu e mai santa detorint'a Ardeleanului si a Romanului de a protestâ si de a se opune d'in tote potirile la nou'a incercare violenta ce se face de a li se câcâ nu drepturile, ci de a li se desfiintâ chiar' fundamentulu totoruru drepturiloru unei tieri si unui poporu: drepturi de esistintia ca tiera si natiune, la o incercare de a li se stinge chiar' si sperant'a de a mai figurâ vrodata ca statuu, ca poporu neaternatu; la incercarea ce se face de a-i topi in caldarea tieriei si a natiunitat'ii unguresci, in caldarea cea de fieru a Maghiarismului.

Revista diurnalistica.

Cestiunea romana naintea Europei.

Diuariulu „International“ d'in Londr'a se ocupâ mai este d'ile de cestiunea orientala. Dupa ce enumera greutatile, cu cari are a se luptâ politic'a europeana fatia cu Turci'a si cu poporele crestine ale Turciei, ajunge la conclusiunea, câ tote greutatile

FOISIORA.

AGRICULTURA LA ROMANI.

Discursu

pentru deschiderea cursuriloru de la scol'a de agricultura si silvicultura de la Panteleimonu.

(Fine.)

Acum câ avemu o idea despre instrumintele si modulu de a lucrâ pamentulu, sê vedemu ce specii de cereale cultivau stramosii nostri.

D'intre tote cerealele, grâulu era cea mai cultivata la Romani. Ei au primitu acêst'a planta de la poporele orientale mai vechie de câtu d'insii. Pliniu impartia granele in doue categorii: cerealele sêu *frumenta*, precum sunt grâulu si orisulu, si legumile sêu *legumina*, precum bobulu si nautulu.

Cea d'antâiu cereala cultivata de câtra stramosii nostri a fostu alaculu, pe care lu numia faru; dupa Pliniu acêst'a planta a fostu singuru cultivata in tempu de trei sute de ani. Alaculu se gasesce in scrierile agronomiloru latini. Columela sfatuesce, ca se se semene in pamenturi cretose si umede; si Pliniu recomanda pamentulu cretosu si pe celu rosu. Romanii lu semenau cu posghitia ca pe orsu. In adeveru alaculu are bobulu imbracatu ca orezulu si ca ordiulu, si Romanii ca sê lu-intrebuintieze pentru hrana lu curatiau prin focu, dupa cum atesta Pliniu.

Numerulu varietatiloru de grâu era forte mare; fia care provincia cultivâ grâuri proprie, si pretindeâ câ au calitate mai bune de câtu altele.

Grâulu, pe care Romanii lu-numiau *triticum*, se deosebiâ in *triticum propriu* d'isu si in *siligo*; celu d'antâiu coprindeâ graurile tari, sticloze, si celu de alu doalea, grâurile fragede. Fain'a cea mai alba, florea de faina, se facea d'in siligo.

go. Dupa Columela fain'a de *siligo* era cea mai buna pentru a face pane usiora.

Romanii aveau grâuri de prima-vera si de iorna; acele de ierna erau mai cultivate. — Varietatea *triticum robus* era forte cunoscuta; asemenea si *centigranum* sêu *ramasum*. Acêsta d'in urma varietate se cultiveza si pana asta-di sub numele de grâu de minune.

Intre alacuri se deosebiâ varietat'ile *clusinum* si *halicas-trum* pentru extractiunea fecului.

Sub numirile de *zea*, *olyra*, *arinca* si *tipha*, se intielegeau mai multe varietati de alacuri. Comentatorii autoriloru latini nu sunt inca de aceea-si parere a supr'a semnificatiunei acestoruu vorbe.

Romanii mai cultivau sorgulu zacharatu, meiulu, secar'a, ordiulu si ovesulu. Acêsta d'in urma planta era prè putiunu cautata si pe aloceura se considerâ ca o buriana.

D'in cele dise pana aici se vede, câ stramosii nostri cunosceau principalele plante agricole. Afara de acêst'a dupa scrierile agronomiloru romani se constata, câ si metodele loru de cultura erau inaintate; câ se ocupau cu multa staruintia si dibaoia de tote midilocele cari poteau sê amelioroze cultura pamentului.

Dupa ce amu vediatu, cari erau plantele cultivate, sê aretâmu deosebitele preparatiuni alimentare cari se faceau cu d'insele, si mai cu osebire cu grâulu, care era bas'a alimentatiunei.

In vechime omenii, dupa traditiunile ce posedemu, consumau grâulu, candu era cu lapte fâra nici o preparatiune. Mai târdiu, dupa cum areta Pliniu, Numa, regele Romaniloru, i invetiâ sê lu-prajesca dupa cum se prajesc cafeu'a; sub d'insulu s'a si instituitu serbatorile numite *foracalia*, adica serbatori pentru a praji granele. Grâulu prajitu se numia *far*. Mai pe urma unu anume Pileus nascoci pisalogulu de lemnu si alaculu se puneâ in piue de lemnu si se bateâ, ca sê-iese posghitia, care este vatematori, stomacului. Cu tempulu bo-

bele de alacu meruntindu-se prin pisatura, se facura ca unu pesatu si Romanii observara câ se forbe mai bine. Pivele se perfectiunara d'in ce in ce mai multu, si unde pana aci alaculu se faceâ pisatu, se prefacu in faina.

Dupa pivele de lemnu, se nascocira resnitiele, cari la incăputu erau doue petre, pe cari le frecau un'a *contr'a* alteia, si faceau fain'a.

Perfectiunandu-se agricultura, introducendu-se cultura grâului, Romanii incepura a face faina nu numai de alacu ci si de grâu. Ordulu se faceâ pisatu, si in unele localitati se stropia cu vinu si se dâ la paseri.

Cu fain'a de grâu se faceâ o preparatiune culinaria numita *alica*. In faina se puneâ si putina creta alba care se gasia a prope de Neapole. Asta-di nu intielegemu, cum se potea amesteca cret'a cu fain'a; inse pe atunci chiaru Augustu dîcea câ *alica* fâra creta nu este buna de mancatu.

O alta preparatiune culinaria, care se faceâ cu grâu, era *similago*, care dupa parerea mai multoruu era glutenulu, adeca partea azotata a grâului, d'in acestu *similago* se faceâ panisore de lusu.

D'in grâu scoteau Romanii o substantia care se numea *amylum*, si pe care o numescu chimistii *amidon* sêu *scrobela*. Amidonulu era forte cautatu pentru alimentatiune, si erau cunoscute grâurile d'in cari se potea scote amidonulu celu mai bunu.

De si se scie, câ panea era cunoscuta inaintea Romaniloru, inse acêst'a au inceputu sê o intrebuintieze mai târdiu. Cea d'antâia pane consistâ intr'unu feliu de coca farta in lapte sêu in apa cu aromate, sêu copta in anume vase de feru.

Mai târdiu Romanii incepura sê faca adeverata pane; ei o coceau in tiesturi cum facu si asta-di tieranii nostri. In cele d'in urma se infiantara brutarii la Roma, si brutarii formau o corporatiune d'in celea mai poteraie sub Augustu.

Panea era de doue feliiuri: panea cu aluatu si panea fâra

provinu numai d'in una cauza si acést'a e cestiunea nationalitatii.

„Nu trebuie sê fimu profeti, dîce „International“, ca s'o spunem fâra reserva, cã principiuu nationalitatii va invinge in fine preste tote greutatile. Noi pricepem pre bine, cã poterile garante europene se opunu ori-carii modificari a situatiunei d'in Oriente; dar' cugete-se odata acele poteri in loculu poporeloru resaritene, cari au idiom'a lor propriu, credințã proprie, institutiuni proprie. Atunci de siguru voru nutrî acelea-si dorintie, voru urmari acelea-si tendintie la autonomia; voru pricepe nepaciințã si antipathi'a acelor popore in contr'a tuturor intrigelor diplomatice, cari in fapta nu sunt nimicu alta, de câtu mesur de fortia, spre a spriginî unu guvern, care se opune naravuriloru si nesuintiiloru poporeloru, caroru despotismulu orientalu li-e tocmai asiè de gretiosu, ca apathi'a musulmana.

Noi nu ne numerâmu intr'acei'a, cari arunca cu petr'a in Romani'a; noi respectâmu nesuintie ei de a scuturã definitivu jugulu, si aceste nesuintie tier'a trebuie sê le urmarsca, deca vre sê ajunga la nedependintia adevrata.

Legatur'a paruta, care unesce pre Romani'a cu Turci'a, trebuie rupta; una natiune, care nu e in stare, a si asimilã unu poporu, nu e demna a domni preste acestu poporu sub ore-care titlu de dreptu, mai putienu inse sub celu mai ridiculu d'intre tote titlurile de dreptu, sub titlulu suzeranitatii. In fine nu e ore contradicere in contr'a principiiloru, pre cari se fundeza staturile in presinte, ca unu statu abusandu de pusetiunea sa sê impuna unei natiuni una federatiune, pre care acést'a nu vre sê o recunosca nici cu unu pretiu? Ast'a nu va sê dîca de câtu a provocã neindestulire, iritatiune, agitatiune, rescota, revolutiune!

Poterile europene lucra absolutu in contr'a intereselor loru proprie, deca acoperu si protegu, cu man'a lor potintie si in totu modulu posibilu, trunchiulu putredu alu domniei turcesci. Poterile europene aru voi bucuros a oprime ori-ce miscare a partitei progresiste, dar tocmai prin acést'a o provoca. Ruinandu in totu loculu principiele democratice, negandu conceptele nedependintiei si ale libertatii, spre a dechiarã cã acele sunt neposibile pre malurile Dunareii, poterile europene numai ce alina foculu, care adi-mane va erumpe cu flacara, in contr'a vointiei diplomatice scurte la vedero, care crede cã a stinsu foculu, pre candu si-a aretatu numai neconsecințã, nestetã si intrig'a sa.

Ceea ce deplangu altii, noi o aprobâmu d'in tota inim'a, si consentîmu pre deplinu cu dechiaratiunea generalului Goleseu, facuta in numele dreptatii; regretâmu numai in mesura mare, cã n'a intrebuințiatu ocaziunea pre favorabila, spre a validã in fati'a Europei adevratã insemnatã a poporulu romanu.

Ce folosu au marile poteri, cã sustienu intre Turci'a si Principatele dunarene acea legatura paruta, a carei desfacere nici n'aru debilitã securitatea imperiului otomanu, nici n'aru periclitã pacea Europei? Nime nu va perde nimicu; natiunea proportionalminte mica va fi in stare a implinî o misiune mare, indata ce pote dîce fâra reserva, cã e libera.

aluatu. Aluatu se faceã sêu ca meu sêu ca mustu de struguri sêu se pastrã coca dospita cum facemu noi.

Romani fabricau d'in grau si beuturi alcoolice, si Pliniu se mira, cum se pote, ca cine-va sê se imbecu cu ap'a, in care a fostu faina; si in facia cu intinderea ce luã obiceiulu de a be, ilustrulu scriitoru dîce: „Funeșta industria a vitului! s'au gasitu midilooe, ca chiaru ap'a sê pote imbecu.“

Vomu avè ocaziunea alta-data, ca sê aretâmu fasele, prin cari a trecut u agricultur'a la Romani; d'in câte amu dîsu inse credu cã v'ati convinsu, cã stramosii nostri au fostu agricultori buni. Adevurul este, dloru, cã la putine popore s'a potutu vedè o mai mare placere pentru lucrãrile campului. Istori'a ne areta cã pana si generalii mari tioneu plugulu de corne, dupa ce se intorceau de la resbelu.

Totu istori'a ne areta, cã po câtu tempu Romani au iubit u agricultur'a, li-a mersu bine: republic'a se desvoltã. Indata inse ce Romani incepura sê abandonezo campiele si sê se dee lusului; indata ce alimentatiunea publica incepù sê atêrne de importatiunea cerealeloru, agricultur'a incepù sê cada si de odata cu d'ins'a si republic'a; si dupa cum dîcea Romanulu Paterculul, agricultur'a, ca si republic'a cadeã nu treptatu, ci d'in prapastia in prapastia. Adevurul esto, cã tari'a unui Statu este in desvoltarea agriculturii, in imultirea si cultur'a popolatiunii rurale; in interesulu ce au acci avuti de domeniile lor.

Ca descendinti ai Romaniloru noi amu mostenitu mai tote metodele lor de cultura, si mare parte d'intr'insele esista, si pana asta-di. Sê ne ferimu inse de a imitã veru odata felulu vietuiri, care a resturnatu unu poporu atãtu de mare. Sê cautâmu a ne lipi de tiera, sê mai parasimu vietu'a de orasie; sê nu mai alergâmu totu dupa functii publice si dupa speculatiuni intempletorie; sê ne punemu cu totii, ca sê acoperimu cu spice aurie imensele campie ale tierii, si atunci, fti securi, dloru, *Romani'a va fi mare si tare.*

„Rom.“

P. S. Aurelianu.

Noi tememu si condamnâmu tota politic'a ambigua, si suntemu neamicii tuturor mesurorulu esecutate numai de diumetate. Pentru noi nedependințã perfectã a Principatorulu dunarene e una necesitate absoluta a viitorulu; ea e cerințã presintelui, pentru cã e cerințã ordinei si a dreptulu.

Intervenirea continua a poteriloru garante dovedesce nu numai interesulu lor pentru Turci'a, ci si ingrigirile lor. Si prin acést'a Turci'a e totu-odata si obiectulu confusiuniloru, si a neindestulirei continue a poporeloru.

Noi dorimu, ca acéstã stare anormalã sê se delature odata, si sê se conceda tierelor, cari se afla in punctulu celu mai favorabilu alu in floririi politice si sociale, sê se pota desvoltã liberu, pentru ca sê se fericesca in modulu lor, adeca sê devina ele faurul fericeiri lor.

Substernerea ministeriului comunu

cãtra on. delegatiune, prin care se presinta preliminarulu speșelor comune pentru anul de administratiune 1869 spre pertratãre constituționalã.

(Fina.)

A. Perceptiuni proprie ordinãrie ale confiniulu militare.

Dãri directe.	
Darea funduaria	1.791,427 fl.
„ moreloru	33,946 „
„ de castigu si de comerci	166,408 „
„ de venitu	21,019 „
Sum'a:	2.012,800 fl.
Dãri indirecte	164,700 „

Alte perceptiuni.

Tacse de sierbitiu si caracteru: la urecãre salariulu, avantiãrea in siarge si pentru titlurile ad honores	2,500 fl.
Arenda pentru funduri, edificiu, locale	249,068 „
Venituri de la institutule de contumacia, manipulatunca lemneloru etc.	534,387 „
Pentru vendiãrea vitelorã fãra proprietariu	3,452 „
De la funduri	13,700 „
Pausialulu de contributiune	143,112 „
Venituri d'in sierbitiulu sanitariu	4,100 „
Venitulu postei	141,510 „
„ institutulu telegraficu	95,265 „
Alte venituri	11,406 „
Sum'a:	1.198,500 „
Sum'a venituriloru ordinãrie pre an. 1869	3.376,000 „

Marin'a de resboiu.

(vedi „Fed.“ nrulu 161.)

Ministeriulu de finantie.

1. Directiunea centralã: 1 ministru (cu cartiru naturalu)	16,800 fl.
Duoi sicfi de sectiune	14,700 „
Alti oficiali si sierbitori (1 consiliariu ministerialu, 2 secretari, 4 concipisti, 2 directori, 2 adiunti, 10 oficiali, 2 ianitori, 12 sierbitori)	37,946 „
Alte recerintie (conservãrea edificiorulu, competintiele telegrafulu, recuisitele cancelãriei, etc.)	26,778 „
2. Cass'a centralã: spese fixe (1 directoru, 1 controloru, 1 casariu, 8 oficiali, 4 sierbitori)	17,650 „
Spese variabile (conservãrea edificiorulu, recuisite de cancelãria etc.)	2,390 „
3. Despartimentulu de contabilitate pentru cass'a centralã: Spese fixe (1 consiliariu de contabilitate, 11 oficiali, 2 practicanti, 1 sierbitoriu)	15,900 „
Spese variabile	1,098 „
Sum'a:	142,262 „

Statulu pensiuniloru.

A) Directiunea centralã: Pensiunile oficialiloru si ale sierbitoriloru (2 de 100—500, 3 de 500—1000, 19 preste 1000 fl.)	63,939 fl.
Veduvele oficialiloru si ale sierbitoriloru (17 de 100—	

500 fl. 15 de 500—1000, 2 preste 1000)	10,560 „	
Oferte pentru educatiune	5,534 „	106,033 fl.
B) Pensiuni diplomatice: Pensiunile oficialiloru (2 de 500—1000, 13 preste 1000)	57,116 „	
Veduve (2 de 100—500, 7 de 500—1000 fl.)	3,755 „	
Oferte pentru educatiune	3,834 „	64,705 „
C) La consulate: Oficiali (1 de 500—1000, 3 preste 1000 fl.)	8,125 „	
Veduve (2 de 100—500 fl. 7 de 500—1000)	4,270 „	
Oferte de educatiune	2,221 „	14,616 „
Pensiunile ministeriului de esterne escrise in tieriele de corona		218,670 „
Recerintia eventualã pentru pensiuni viitorie		70,000 „
Suma:		474,024 fl.
D) Pensiuni ex camerali pentru veduvele si orfanii militari	1.200,000 „	
E) Pensiuni marine ex camerali	16,000 „	
F) „ pentru oficiali si sierbitori contabilitatii militare si marine centrale		130,000 „

Control'a socoteloru.

Curtea suprema de contabilitate.

Unu presiedinte: 10,500 fl. 4 consiliari de curte 21,420 fl. 5 secretari 11,655 fl. 12 consil. de contab. 21,000 fl. 20 calculanti 12,715 fl. 1 directoru alu oficialoru auxiliãrie 1900 fl. 3 oficiali 3000 fl. 1 ianitoru si 7 sierbitori 4200 fl.		86,450 „
Pausialu pentru oficiu si cancelãria, remuneratiuni		16,200 „
		102,650 „

Vam'a

Venitulu vamei

	in tier. sen. imp.	in tier. cor. ung.	Sum'a
Vam'a de importu	11.131,000 fl.	1.855,189 fl.	12.986,189 fl.
Vam'a de esportu	124,950 „	52,264 „	177,214 „
Asecurãrea venituriloru	99,850 „	—	99,850 „
Competintie secundãrie	381,200 „	29,547 „	410,747 „
	11.737,000 „	1.937,000 „	13,674,000 „
Spesele administratiunei si incasãrei	1.237,000 „	450,000 „	1.687,000 „
Intrecu: 10.500,000 „	1.487,000 „		11.987,000 „

De la Diet'a Croatie.

Zagrabia, 16 noemvre. Asta-di se tienù, dupa o scurta intrerumpere, una siedintia a „dietai regatelor de Dalmati'a, Croati'a si Slavoni'a“, in care dieta, Dalmati'a, fruntãriile militare si comitatulu fiumanu, d'impreuna cu cetatea Fiume, nu fure represintate nece decãtu, era celelalte partii a le regatulu trei-unitu in modulu celu mai necorespondictoriu si mai vertosu numai prin „oficiali“, d'intre cari de altminte inca nu s'a presintatu decãtu una parte. Au fostu de fatia 54 membri dietali, prin urmãrea nece chiaru diumetate receruta prin lege (63); cu tote aceste-a presiedintele Vakanovics constatã, cum cã mai multi decãtu diumetate se afla de fatia, si deschise siedintia. Magnatii erau forte putieni, singuru episcopulu Soiciu represintã ierarhi'a.

Mai antãiu se cetã cunoscutulu rescriptu imperatescu, ca respunsu la rogãrea pentru recunoscerã dreptulu Croatie a supr'a Fiumei. Se cetira inca: Mai multe transcrise a le cancelãriei de curte si a le locutientintiei, raportulu deputatiunei pentru adresa si unu telegramu alu presiedulu dietei magiare, care anuncia primirea actulu de impacatiune si cunoscutulu conclusu alu dietei, ca inainte de incorporãrea Fiumei cãtra Ungari'a sê nu se subscerna impacatiunea pentru a fi sanctionata. Vakanovics constãteza schimbãrea ce a urmatu mai de curendu in vederile dietei magiare cu privire la Fiume, era Stojanovics propune tipãrirea si pertratãrea numitulu telegramu, avisandu la pasagiulu rescriptulu regescu, care enuncia independințã Fiumei (separatam sacrae regni coronae adrexum corpus), si dechiarandu, cã prin acést'a s'a si midilocitu deslegãrea cestiunei fiumane, care ar' avè pentru Croati'a urmãri cu multu mai seriose, decãtu ca sê pote romanè nediscutata. Contr'a acestei propuneri se scolarã Iosipovics, Zlatarovics si Dr. Luka Petrovics, era Aurelu Kusevics si Czar o spriginira. Propunerea, ne avendu decãtu 7 voturi, cade.

Se cetira apoi adresele de multumita, si a nume a comisiunei administrative d'in cottulu Sirmi'a, apoi a le congregatiuniloru particulãrie d'in comitatele Veröcz, Pozega si Kreutz, a le magistratelor d'in cetãtile Varasdin, Pozeg si Esseg, apoi a le comunelor Neukovar si Ruma, si a nume ceste d'in urma adresate „Presiedintulu Vakanovics.“ Eca adrese de multumita destule; — daca considerãmu inse ace'ce se latise la tempulu sêu despre genesã adresei de

multumita d'in partea cottului de Zagrabia, apoi insemnata-
tea acestora adrese inca se va potè reduce la adeverata ei
valore.

Cu unu cuventu, daca consideramu elemintele d'in cari
sunt compuse atatu comitetulu denumitu alu cottului de
Sirmia, catu si congregatiunile particulare de sub glo-
rios'a domnie a baronului Rauch; daca consideramu mai in-
colo procederea ce se urmeza la astfelu de adrese binevenite
regimului, nu vomu esita nici decatu a dice, ca entuziasmulu
poporatiunei croato-Slavone pentru impacatiunea lui Zuvics
n'a ajunsu nece decatu la gradulu, precum lu descriu diurna-
lele mercenarie si subventiunare a le „nouei ere croato-ma-
giare.“ Lips'a congregatiunilor generali in comi-
tate areta in destulu, de altmintre, ca unu comentariu
mai detaiatu ar' fi de prisosu.

Zagrabia, 17 noevvre. Rescriptulu regescu ce se
ceti numai eri, asta-di se puse la ordinea dilei, cu tote ca
regulamentulu dietei prescrie in termini chiari: „Ori-ce ob-
jectu mai importante, inainte de a fi pus sub
discusiune, trebuie se fia tiparitu, distribui-
tu intre membri, si pertratatu in clubu, mai
inainte cu trei dile. La intrebarea presiedintelu Va-
kanovics: „Candu se va pertrata rescriptulu?“ Respun-
se comitele supremu si totu odata deputatulu Kraljevic,
ca diet'a voiesce a pertrata numai decatu propusetiunea
regesca, a o primi si a esmite pre langa acest'a una deputa-
tiune pentru regularea cestiunei fiumane. Ss scolã apoi Sto-
janovics si accentuã respectarea regulamentulu; propune
ca acest'a cestiune importante se nu se pertrateze numai de-
catu, ci celu putienu mane, si ca asta-di se se alega unu
comitetu de trei membri, care ar' avè a face unu raportu a su-
pra rescriptulu regescu, si a-lu presinta apoi dietei. Mai vor-
bira consiliariulu de sectiune Suhaj contr'a, si Zivko-
vics pentru Stojanovics. Presiedintelu puse apoi intrebarea:
„Primesce-se propuneroa lui Kraljevic?“ Stojanovics si
Zivkovics protesta contr'a acestei formulãri a intrebarei; cu
tote aceste-a majoritatea decise, ca rescriptulu regescu se
puna indata sub discusiune. Stojanovics intoneza, ca
primirea cu bloc a rescriptulu regescu este periculoasa, ca
ci prin una asemena procedere Fiume si-ar perde independintia,
si ar' inceta de a mai fi una parte intregitoria a Croatiei. Vor-
bitoriulu, aperiandu independintia Fiumei prin citate d'in legi,
propune, ca partea rescriptulu regescu, relativa la cestiunea
Fiumei, se se respinga prin una adresa, indreptata coronoi.

Zivkovics spriginã propuneroa lui Stojanovics. Se
scolara cati-va d'in majoritate si luara sub scutulor loru
rescriptulu regescu. Anume Petrovics merse pana a dice, ca
Fiume n'a fostu nece candu o parte intro-
grante a Croatiei ci s'a anesatu cu forti'a in
1848 de Croatia (!). Dacia respectivii domni nu ar' fi
deputati dietali, natiunea croata nu ar' esita nece decatu a-i
trage sub respundere, ca pre niseo tradatori de patria. —
Brlics vorbi contr'a primirei propusetiunei regesci, dicendu
ca pasagiulu: „separatum sacrae coronae regni adnexum
corpus“ este falsificatu, ca-ci nu ocure in art. 4 alu legiloru
d'in 1807.

Se procese totu-si la votare, si rescriptsulu regescu se
primi d'in cuventu in cuventu.

Aceste se intemplara la Zagrabia in 17 noevvre, in alu
doilea anu alu gloriosei domniri Andrassy-Rauch!

**Deschiderea si constituirea Societatii de lectura a juni-
mei romane oradane pe anulu scol. 1869/90**

La provocarea prealabile a conducatoratulu Societatii,
tenerii romani de la academi'a de drepturi si d'in clasile
VIII si VII. gimn. grabira a se reuni de nou la 1 noevvre a.
c. in sal'a seminarului dom. gr.-cat. pentru deschiderea sie-
dintiloru Societatii pe anulu curinte. Indata dupa-ce tene-
rimea fu adunata, se esmise o deputatiune de doi membri,
care se roge pre Rvdis. d. Supraveghiatoriu alu Soc. Ioanu
Papp, canonicu si abate, ca se binevoiesca a presiede la ac-
tulu de deschidere. In scurtu adunarea lu-saluta cu vivate
caldurose in midiloculu seu, insocitu de mai multi venerati
ospeti preoti si mireni. Corulu seminariale intona unu cantu
salutatoriu, era dupa acest'a band'a compusa d'in alumnii sem-
esecuta. „Mersulu lui Mihaiu.“ Si acum Rvdis D. Supraveg-
hiatoriu adresa cuventulu seu ca tra adunare; fece unu apelu
la sentiulu de onore si la ambitiunea tencriloru, ca se pasio-
sca cu zelu si energia inainte pe calea, ce si-a alesu Societa-
tea, standu umeru la umeru, si invingundu cu poteri infratite
pedecele, ce se punu in calea progresulu. Poftesce deci de la
teneri maturitate si contielegere in tote intreprinderile loru,
si promitiendu d'in parte-si ca si pana aci totu spriginulu,
atatu morale catu si materiale, dechiara siedintia de de-
schisa.

D. Conducatoriu alu Societ. Justinu Popfii, salutan-
du cu bucuria pre tenerii adunati, i-provoca se continue in
concordia si iubire fratiesca a se perfectiuna in cunoscintia
limbei si literaturii romane, urmarindu acestu scopu cu unu
zelu si o insufletire atatu mai mare, cu catu Societatea no-
stra si-magulesce a fi culesu pana acum numai recunoscintia
si reputatiune buna d'in partea publiculu.

Se sui apoi Asent. Gaita pe tribuna si in numele
membriloru vechi rosti o cuventare animosa, in carea areta
vitalitatea natiunii romane, si irupse in contr'a servilismulu si
proslitismulu, ce se observa la multi d'intre conatiunali, si
cari pecate implumba pasii progresulu, intardiandu cu ani
o ajungere sigura la scopu. In fino saluta venirca mem-
briloru noui.

Acum se scolã Vas. Indrea si vorbi cu insufletire in
numele membriloru noui, atingundu, ca deca devis'a seclulu
e: nationalitate si reunire, deca nici unu scopu inaltu nu se
pote ajunge fara concordarea poteriloru, noue ni este o deto-
rintia cu atatu mai imperativa a ne reuni in concordia si
fratietate, cu catu avemu mai multi aliani; in fine intindiendu
o stringere de mana cordiale membriloru vechi, si oferindu
conlucrarea coloru acum venitii, doresce ca infratirea, ce se
face acuma se fia inceputa sub unu bunu auguriu.

Dupa acest'a luã cuventulu d'intre pre on. ospeti D. Io-
sifu Romanu advocatu, esprimendu-si bucuria de a vedè
insufletirea nobile a tenerimii romane pentru studiulu limbei
materne; si espune in termini virili necesitatea de a studia
necontentitu, dicendu ca lectur'a e pentru minte acc'a ce e
rogatiunea pentru sufletu.

In fino Rvdis. D. Supraveghiatoriu, salutandu adunarea
se indeparta d'in sala d'impreuna cu pre onor. ospeti intre
vivat cordiale.

Insemnamu, ca corulu si band'a alumniloru
seminariali, cu concesiunea Rvdis. D. Supraveghiatoriu,
implu forte placutu intrevaleurile obvenite in siedintia cu ese-
outarea mai multoru piese alese.

Erã acum se urme constituirea Societatii, dara fiindu
tempulu forte inaintatu, acest'a se amenã pe siedintia veni-
toria, ce se tienu la 8 noevvre. — Candu deschidendu-se
siedintia era-si la sunetele orchestrulu seminariale, se facu
inscrierea membriloru d'ir carea resultã unu numeru cam de
50 insi. Fiindu inscristi acum toti membrii, se purcese la ale-
gerea dirigatoriloru Societatii,

- Resultatulu fu:
1. Elia Traila, jur. de curs. III. alesu prin achia-
matiune de notariulu corespundintiloru.
  2. Vas. Indrea, jur. de curs. III. alesu prin maiori-
tatea voturiloru de notariulu siedintiloru.
  3. Stef. Venteru, jur. de curs. I. alesu prin maior.
vot. de casiriulu Societ.
  4. Asent. Gaita, jur. de curs. III., alesu prin ma-
jorit. vot. de controloriulu Societ.
  5. Vas. Budescu, stud. de clas. VIII. alesu prin
maiorit. vot. de bibliotecariulu Societ.
- Mai veni pe tapetu cestiunea almanaculu Societ., si se
decise preliminarmente a se pune su tipariu primele elaborate.
Cu aceste se inchiaã siedintia.

Datu d'in siedintia II. constit. a Societatii de lectura de
Oradea-Mare, tienuta la 8 noevvre 1868.

Justinu Popfii, conducatoriu. Elia Traila, not. coresp.

Sciri electrice.

Vien'a, 19 noevvre. Cas'a domniloru va tienè
siedintia mercuri seu joi si va vota legea de armata.
— Membrulu delegatiunei, principele Schönaburo, si-
a depusu mandatulu.

Zagrabia, 19 noevvre. In siedintia de asta-
di a dietei s'au alesu in cas'a magnatiloru Ungariei:
Inkey si Malyevatz; in cas'a represintantiloru: Hor-
vãth, Petrovics, Car, Jankovics, Hervois, Benedeko-
vits, Beni, Kraljevits, Kiss, Niksics, Zuvics, Toma-
csics, Vukovics, Josipovics, Anker, Suhaj, Petru si
Lad. Pejacsevics, Maller, Fodroczy, Gegel, Balog, Ke-
resztury, Barabás, si Jelecsics. — In deputatiunea
fiumana s'au alesu: Bedekovics, Suhaj, Zuvics, si
Petru Pejacsevics.

Berlinu, 19 noevvre. „Nord. Ztg“ deminte
scirea, ca Prusi'a s'aru fi pronuntiatu in vr'o depesia
seu verbalmente despre politic'a Romaniei.

Newyork, 18 noevvre. Unu orcanu a rui-
natu in Mesicu mai multe cetati.

Newyork, 19 noevvre. Diece mii de insur-
ginti au ocupatu partea orientala a insulei Cuba.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALEXANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumuriloru de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem. si la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu	„ 10 „ 24 „ „ 10 „ 51 „ „
„ Neuhäusel	„ 1 „ 23 „ diu'a, „ 1 „ 54 „ nóptea
„ Pest'a	„ 5 „ 19 „ d. m. „ 6 „ 31 „ deman.
„ Czegléd	„ 7 „ 54 „ „ „ 9 „ 14 „ „
„ Segedinu	„ 12 „ 12 „ nóptea, „ 2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a	„ 3 „ 55 „ dem. „ 7 „ 47 „ „
„ Jasenov'a	„ 8 „ 4 „ „ *)
„ Beseric'a-Alba	„ 8 „ 40 „ „
Sosesce in Baziasiu	la 9 „ 10 „ „

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beseric'a-Alba	„ 6 „ 27 „ „
„ Jasenov'a	„ 7 „ 6 „ „
„ Temisior'a	„ 10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem
„ Segedinu	„ 2 „ 26 „ nóptea, „ 12 „ 53 „ diu'a
„ Czegléd	„ 6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	„ 9 „ 55 „ „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhäusel	„ 1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nópt.
„ Posionu	„ 4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosesce in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ „ 6 „ — „ „

Jasenov'a-Oraviti'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.
„ Jam	„ 9 „ 12 „ „
„ Racasdia	„ 10 „ 12 „ „
Sosesce in Oraviti'a	la 10 „ 57 „ „

Oraviti'a-Jasenov'a.

De la Oraviti'a	pleca la 4 ore — minute dupa mediadi
„ Racasdia	„ 4 „ 45 „ „
„ Jam	„ 5 „ 38 „ „
Sosesce in Jasenov'a	la 6 „ — „ „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute sera.
„ Pest'a	„ 6 „ 35 „ deman.
„ Czegléd	„ 9 „ 27 „ „
„ Püspök-Ladány*)	„ 1 „ 58 „ dup. med.
Sosesce in Orade	la 4 „ 38 „ „

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosesce la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Orade	pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a
Sosesce in Püspök-Ladány*)	„ 12 „ 48 „ diu'a
„ Czegléd	„ 5 „ 41 „ ser'a
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „ „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Araou.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	„ 6 „ 25 „ deman.
„ Czegléd	„ 9 „ 47 „ „
„ Szolnocu	„ 11 „ 2 „ „
Sosesce in Araou	la 5 „ — „ ser'a.

Araou-Vien'a.

De la Araou	pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a
„ Solnocu	„ 4 „ 22 „ dupa mediadi.
Sosesce in Czegléd	la 5 „ 33 „ „
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „ „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute ser'a.
„ Salzburg	„ 1 „ — nóptea.
„ Monacu	„ 5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	„ 11 „ 45 „ „
„ Mühlacker	„ 12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	„ 2 „ 10 dupa méd.
„ Strassburg	„ 5 „ 25 „ „
Sosesce in Paris	la 5 „ — demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	„ 8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	„ 10 „ 40 „ „
„ Mühlacker	„ 12 „ — „ diu'a.
„ Stuttgart	„ 1 „ 20 „ dupa méd.
„ Monacu	„ 8 „ 30 „ ser'a.
„ Salzburg	„ 1 „ 30 „ nóptea.
Sosesce in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicatiunea postelor.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosesce in Clusiu
la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 1/2 mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.
„ Clusiu la Orade pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosesce in Orade la 6 ore 40 minute demaneti'a.
„ Araou la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore ser'a, sosesce in Sibii la 2 ore 15 minute
nóptea. Cale are 34 1/2 mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.
„ Sibii la Araou (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, sosesce in Araou la 1 ora 45 min. noptea.
„ Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. sosesce in Sibii la 1 ora 30 min. dupa medi-
adi. Cale de 36 1/2 mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.
„ Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosesce in Temisior'a la 7 ore 40 minute ser'a.
„ Temisior'a la Orsiova pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, sosesce in Or-
siova la 6 ore deman. Cale de 28 1/2 mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.
„ Orsiova la Temisior'a pleca dominec'a, marti-a, mercuri-a si vineri-a la 6 ore ser'a, sosesce in
Temisior'a la 6 ore ser'a in diu'a armatoriã.

De la Temisior'a la Araou pleca in tote dilele la 6 ore dem. sosesce in A. la 11 ore 45 minute diu'a
Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.
„ Araou la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, sosesce la 7 ore 45 minute ser'a.
„ Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. sosesce la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 1/2 mile
tine 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.
„ Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosesce la 11 ore 50 min. diu'a.
„ Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosesce la 7 ore 25 min. deman. Cale de
18 1/2 mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.
„ Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, sosesce la 9 deman.
„ Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, sosesce
la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 1/2 mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.
„ Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore demin. so-
sesce la 2 ore 35 min. noptea.